

บทที่ 4

ผลของการวิจัย

ในรายงานผลการวิจัยเรื่องการจัดการกับความขัดแย้งของชุมชนชนบทจังหวัดเชียงใหม่
นี้ ผู้วิจัยขอเสนอเป็น 4 ตอน คือ

1. บริบทของชุมชน
2. สภาพและความรุนแรงของปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับองค์กรภายนอก
3. การจัดการกับความขัดแย้งของชุมชน
4. กระบวนการจัดการกับความขัดแย้งของชุมชน
5. การเรียนรู้เพื่อการจัดการกับความขัดแย้งของชุมชน

บริบทของชุมชน

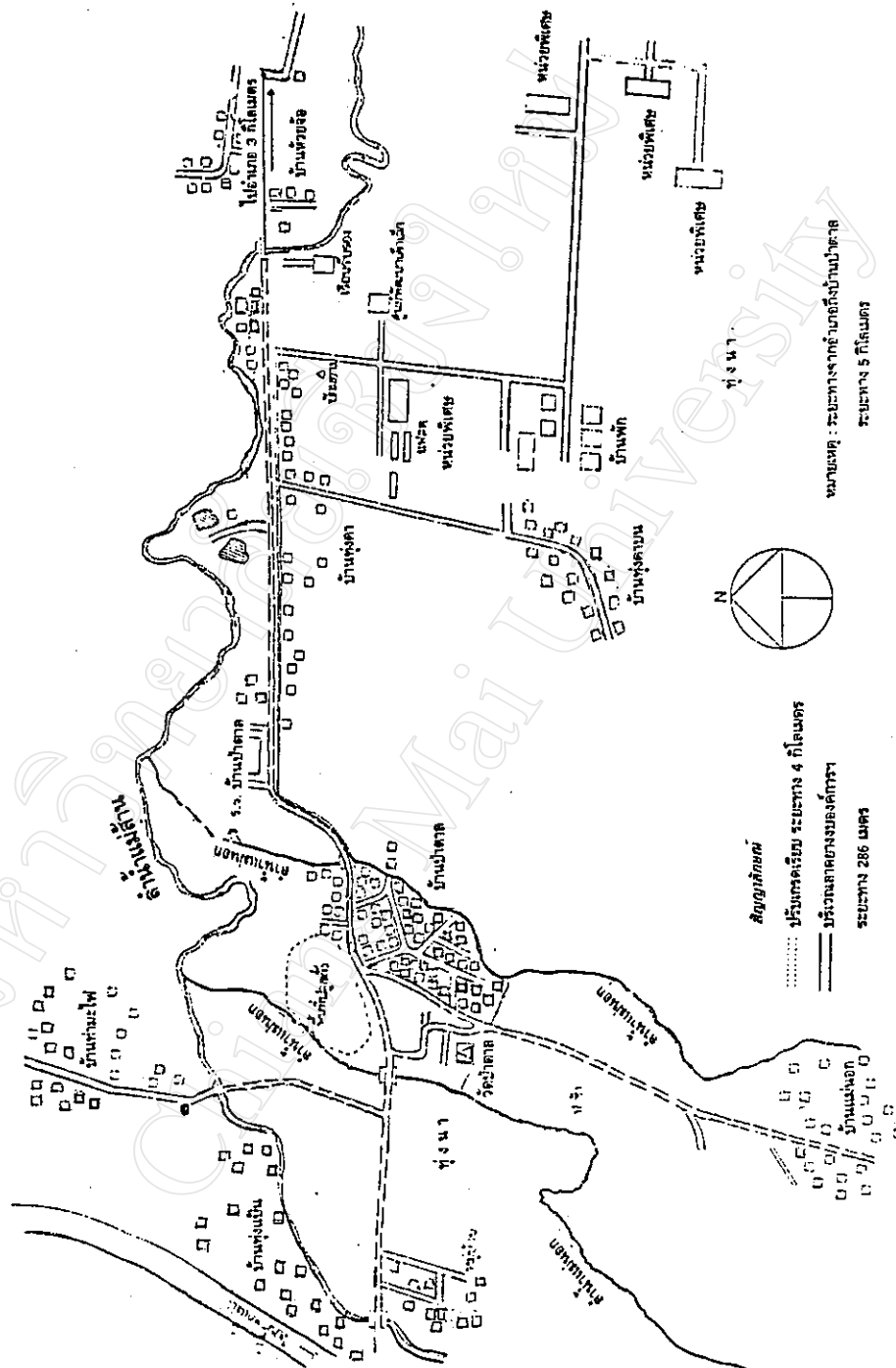
ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนนั้น นับได้ว่ามีส่วนสัมพันธ์กับสภาพและความรุนแรงของความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับองค์กรภายนอกเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในแง่ที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสภาพและความรุนแรงของความขัดแย้ง และในแง่ของการถูกกระทบจากสภาวะการณ์ความขัดแย้ง ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนหรือที่เรียกว่า บริบทของชุมชนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทั้งข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติชุมชน ประชากร เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม และการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สภาพทางภูมิศาสตร์

หมู่บ้านป่าตาล หมู่ที่ 5 ประกอบด้วย 3 ปีกด้วยกัน คือ บ้านป่าตาล บ้านทุ่งคา และบ้านแม่นอก ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่เดียวกัน การเก็บข้อมูลพื้นฐานของหน่วยราชการจัดเก็บทั้งพื้นที่ ดังนั้นข้อมูลตัวเลขบางประเภทที่เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานไม่สามารถแยกแยะได้อย่างแน่นอน ทั้งที่

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลปฐมภูมิจากชาวบ้านแล้วก็ตาม ดังนั้นในรายงานการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงขอใช้คำว่า "ประมาณ" กับข้อมูลตัวเลข

หมู่บ้านป่าตาลหมู่ที่ 5 ถ้านับรวมทั้ง 3 บล็อกแล้ว มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 800 ไร่ แบ่งเป็นที่ทำกินประมาณ 550 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัยประมาณ 250 ไร่ แต่สำหรับบ้านป่าตาลบล็อกเดียวนั้น มีพื้นที่ประมาณ 400 ไร่ เป็นที่ทำกินประมาณ 300 ไร่ และเป็นที่อยู่อาศัยประมาณ 100 ไร่ โดยหมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 5 กิโลเมตร และห่างจากศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 20 กิโลเมตร ทางด้านทิศตะวันตกมีพื้นที่ติดกับหมู่บ้านทุ่งแป้นและหมู่บ้านท่ามะไฟ ด้านทิศตะวันออกติดกับหมู่บ้านแม่นอกบางส่วน พื้นที่หน่วยพิเศษจังหวัดเชียงใหม่ และบ้านทุ่งคาบางส่วน ส่วนด้านทิศเหนือติดกับบ้านท่ามะไฟ และด้านทิศใต้ติดกับหมู่บ้านแม่นอก ดังแผนผังที่แสดงภาพโดยสังเขปต่อไปนี้ (แผนผังที่ 1)

แผนผังที่ 1 แผนร่ทางกายภาพโดยสังเขปของหมู่บ้านตาล

หมู่บ้านป่าตาลเป็นหมู่บ้านที่นับว่ามีความอุดมสมบูรณ์ทั้งในด้านคุณภาพของดิน และ น้ำที่เพียงพอ โดยมีน้ำแม่ล้านเป็นแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่าน ลำน้ำแม่สาต และลำน้ำแม่ นอกที่เป็น ลำน้ำขนาดเล็ก ไหลผ่านตลอดทั้งปีเพียงพอต่อการทำการเกษตร นอกจากนี้ยังมีบ่อน้ำตื้นเพื่อใช้ บริโภคในครัวเรือนอย่างเพียงพออีกด้วย ในด้านการคมนาคมก็สะดวกสบาย จากถนนใหญ่สาย เชียงใหม่ จนถึงปากทางเข้าหมู่บ้านทุ่งคาระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง อย่างดี จากปากทางเข้าหมู่บ้านทุ่งคาถึงหมู่บ้านทุ่งคาเป็นคอนกรีตระยะทาง 200 เมตร หมู่บ้าน ป่าตาลระยะทาง 2 กิโลเมตร เป็นถนนดินลูกรัง ส่วนถนนภายในหมู่บ้านป่าตาลเป็นถนนลาดยาง ความกว้าง 4 เมตร ระยะทาง 286 เมตร รวมระยะทางทั้งหมดจากที่ว่าการอำเภอถึงหมู่บ้าน ป่าตาลทั้งสิ้น 5 กิโลเมตร (แผนผังที่ 2)

การคมนาคมส่วนใหญ่ชาวบ้านใช้รถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ซึ่งดัดแปลงเป็นรถพ่วงมีหลังคาผ้าใบ สามารถบรรทุกผู้โดยสารได้ 4-5 คน ค่าโดยสารเป็นแบบเหมาคันเที่ยวละ 20 บาท ระยะทางจากหมู่บ้านไปถึงที่ว่าการอำเภอ และจากที่ว่าการอำเภอลงหมู่บ้าน ถ้าไป-กลับราคา 40 บาท ในหมู่บ้านมีมอเตอร์ไซด์รับจ้างประมาณ 20 คัน นอกจากนี้มีการใช้มอเตอร์ไซด์ส่วนตัว มีรถยนต์ 3 คัน เจ้าของรถเป็นผู้ที่ออกไปทำงานในตัวเมือง

2. ประวัติของชุมชน

หมู่บ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นมานาน ซึ่งผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้านคือ บ้านทุ่งคา บ้านป่าตาล และบ้านแม่นอก ที่มีชีวิตอยู่ระหว่าง 67-90 ปี ในปัจจุบันได้ให้ความตรงกันว่า เมื่อขณะที่ยังอยู่ในวัยเด็กก็พบเห็นหมู่บ้านทั้งสามบ้านเป็นชุมชน โดยมีวัดป่าตาลเป็นศูนย์กลางอยู่ก่อนแล้ว และจากการเปิดเผยของนายดวงใจอดีตเจ้าอาวาสวัดป่าตาลในขณะนั้น ก็ได้ให้ข้อมูลที่สอดคล้องตรงกัน โดยพบหลักฐานการอุปสมบทพระรูปหนึ่งที่บันทึกอักษรล้านนาโบราณใส่ลงบนใบลานในปี 2404 ซึ่งย่อมแสดงให้เห็นว่าวัดแห่งนี้ย่อมห้อมล้อมไปด้วยชุมชนมาแล้วตั้งแต่อดีต โรงเรียนบ้านป่าตาลก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2474 โดยนายอำเภอในขณะนั้น เจ้าอาวาสวัดป่าตาลร่วมกับราษฎรในหมู่บ้านได้ร่วมกันก่อตั้งขึ้น มีสามเณรรูปหนึ่งเป็นครูใหญ่ โดยใช้ศาลาวัดเป็นสถานที่เล่าเรียนในสมัยนั้น

นอกจากนั้น ยังได้พบหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ยืนยันว่าชาวบ้านอยู่มาาก่อนปี พ.ศ. 2483 คือ ใบเหียบย่าซึ่งออกตามพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ฉบับที่ 6 พ.ศ.2479 โดยใบเหียบย่าที่ว่านี้ นายอำเภอได้ออกให้แก่ชาวบ้านคนหนึ่ง มีเนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ ๓ งาน บ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ และพบ ส.ค.1 ที่ชาวบ้านไปแจ้งการครอบครองต่อทางอำเภอระบุการอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่นี้จำนวน 10 ไร่ 1 งาน 83 ตารางวา มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2473 อีกทั้งหนังสือโต้ตอบของทางราชการก่อนการออกพระราชกฤษฎีกาทั้ง 2 ฉบับ โดยหนังสือจากสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ 16 เมษายน 2483 ได้มีถึงเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ยืนยันว่ากระทรวงความมั่นคงจะจัดตั้งแหล่งผสมขยายพันธุ์มา และได้สำรวจพื้นที่ ปรากฏว่าพื้นที่เขตอำเภอเป็นพื้นที่ที่พื้พาทในขณะนั้น มีความเหมาะสมหลายประการ ซึ่งได้ย้่าว่าพื้นที่นี้มีทั้งที่รกร้างว่างเปล่าและมีเจ้าของแล้ว จึงได้มีการเสนอร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินในบริเวณที่จะ

เวนคืนจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.2483 มาเพื่อพิจารณารายงานคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งเดินทางไปจังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 18 พฤษภาคม 2534, หน้า 4-5) จากหลักฐานเป็น ลายลักษณ์อักษรดังกล่าว ย่อมแสดงให้เห็นว่าทางราชการได้ยอมรับโดยชัดแจ้งแล้วว่าชุมชนบ้าน ป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ นั้นเกิดขึ้นมาก่อนปี พ.ศ.2483 ซึ่งมีราษฎรในชุมชนดังกล่าวครอบครองทำประโยชน์เป็นเจ้าของอยู่ก่อนแล้ว

3. ประชากรและการศึกษา

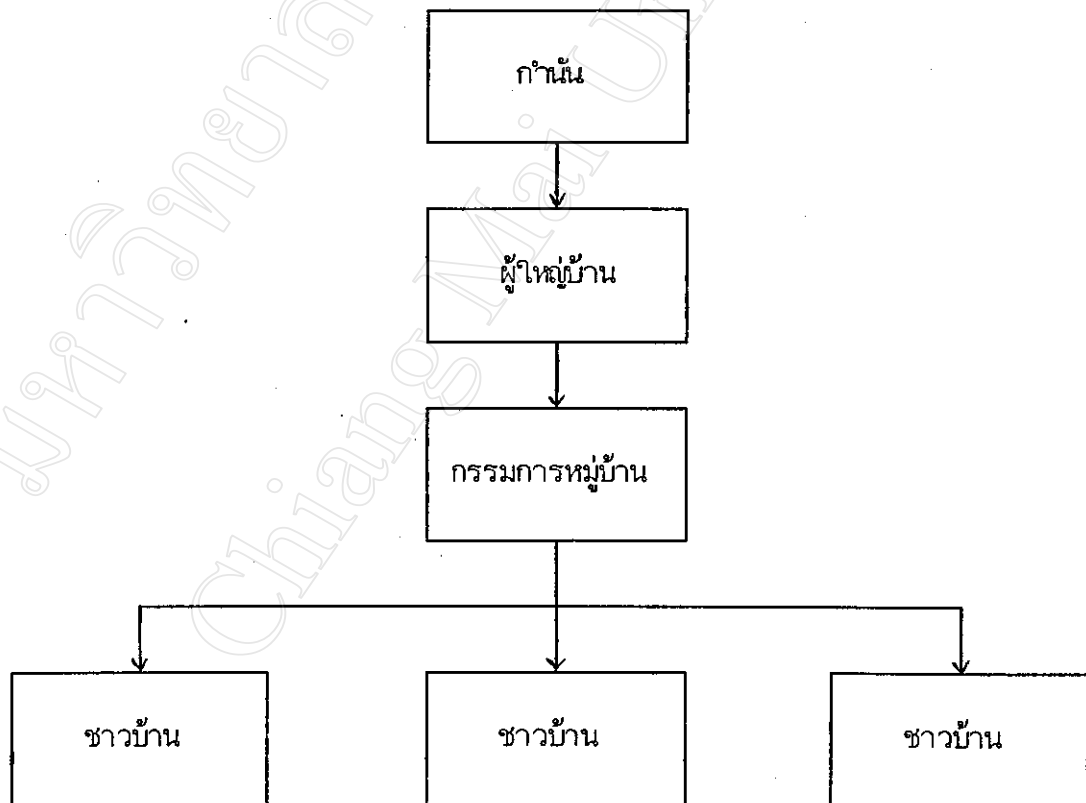
หมู่บ้านป่าตาลมีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 300 คน เป็นชายประมาณ 168 คน เป็นหญิงประมาณ 132 คน ในจำนวนดังกล่าวเป็นประชากรที่อยู่ในช่วง 1-7 ปี ประมาณ 30 คน อายุ 8-14 ปี ประมาณ 40 คน อายุ 15-50 ปี ประมาณ 168 คน อายุ 50-60 ปี ประมาณ 69 คน และอายุ 61 ปีขึ้นไป ประมาณ 27 คน ประชากรในหมู่บ้านเกือบครึ่งเป็นญาติกันทั้งสิ้น ไม่ได้ด้วยสายเลือด ก็ด้วยการแต่งงาน ขนาดของครอบครัวเก่ามีขนาดใหญ่ ส่วนครอบครัวใหม่จะมีขนาดเล็กกว่า สำหรับการศึกษานั้นส่วนใหญ่ประชากรจบการศึกษามัธยมศึกษา โดยประชากรอายุ ตั้งแต่ 32 ปีขึ้นไป จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และประชากรที่อายุต่ำกว่า 32 ปีลงมา จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประชากรที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีเพียง 1 คน ประชากรที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และพาณิชยการมี 3 คน ประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษามัธยมศึกษา แต่ไม่เรียนต่อ สูงขึ้นไปอีก โดยชาวบ้านให้เหตุผลว่าเป็นเพราะฐานะยากจนต้องการทำงานเพื่อหารายได้มา จุนเจือครอบครัว อย่างไรก็ตามได้มีองค์กรพัฒนาเอกชนองค์กรหนึ่งที่ได้เข้าไปให้ความรู้แก่ ชาวบ้านในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านวิชาชีพ ได้แก่ มุลนิธิแห่งหนึ่ง นอกจากนี้ยังมี สภามหาวิทยาลัยได้ให้ความรู้ในเชิงกฎหมายแก่ชาวบ้านอีกด้วย เป็นต้น

4. การปกครอง

การปกครองของหมู่บ้านป่าตาล แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ การปกครองแบบ เป็นทางการ และการปกครองตามธรรมชาติ

การปกครองแบบเป็นทางการ เป็นการปกครองตามรูปแบบของราชการ มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้ที่คอยติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของ อำเภอแม่ริม ซึ่งได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ เกษตรตำบล พัฒนาการตำบล สาธารณสุขตำบล เป็นต้น นอกจากจะทำหน้าที่ปฏิบัติงานตามนโยบายและโครงการของราชการแล้ว บุคคลกลุ่มนี้ ยังเป็นตัวแทนของชาวบ้านในการร้องหรือร้องเรียน ขอความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากทาง ราชการอีกด้วย การปกครองรูปแบบที่เป็นทางการมีสายการบังคับบัญชาตามแผนผังต่อไปนี้

แผนผังแสดงสายการปกครองอย่างเป็นทางการของหมู่บ้านป่าตาล

แผนภูมิที่ 3 แสดงสายการปกครองอย่างเป็นทางการของหมู่บ้านป่าตาล

การปกครองแบบธรรมาธิ หรือแบบไม่เป็นทางการ เป็นการปกครองภายในชุมชน โดยคนในชุมชน และเพื่อกำเนินกิจกรรมของชุมชนโดยเฉพาะ ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการวัด คณะกรรมการเหมืองฝาย กลุ่มหนุ่มสาว และกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น ภายในกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ ประกอบไปด้วยประธาน รองประธาน และมีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน

5. เศรษฐกิจ

ร้อยละ 90 ของประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยการทำนามากที่สุด ปกติมีการทำนาปีละ 1 ครั้ง พอเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์แล้วหลังจากเตรียมดินเสร็จ ก็มีการปลูกข้าวเหลืองต่อในช่วงเดือนมีนาคม ส่วนการปลูกสัตว์นั้นมิได้ทำเพื่อการค้า แต่เลี้ยงไว้ใช้งาน เช่น โค กระบือ และเลี้ยงไว้บริโภค เช่น เป็ด ไก่ สุกร โดยเลี้ยงปล่อยตามไร่นา และบริเวณบ้าน สำหรับอาชีพอื่นๆ ได้แก่ รับราชการ ลูกจ้างของราชการ หรือเอกชน ในตัวอำเภอแม่ริมและอำเภอใกล้เคียงคิดเป็นร้อยละ 3 นอกจากการทำเกษตรเป็นหลักแล้ว ชาวบ้านก็รับจ้างทั่วไปด้วย บางคนก็ทำอาชีพรับจ้างอย่างเดียว หลายคนก็ทำนาไปด้วยรับจ้างไปด้วย โดยแบ่งเวลาช่วงเช้าและช่วงกลับจากงานข้างนอกไปดูแลไร่นา ชาวบ้านคนหนึ่งได้ให้ความหมายของคำว่า "ไปทำงาน" ว่าหมายถึง การออกไปรับจ้าง ส่วนเวลาไปทำไร่นาก็จะเรียกว่า "ไปไ้ไ้ไปนา" สำหรับการรับจ้างนั้น ก็มีทั้งรับจ้างภายในหมู่บ้าน และรับจ้างภายนอกหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการรับจ้างทำงานในรีสอร์ทใกล้หมู่บ้าน และบริเวณสถานที่กำลังก่อสร้างในเขตอำเภอแม่ริมและอำเภอใกล้เคียง

เศรษฐกิจส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับเกษตรเป็นหลัก โดยมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 7,000 บาทต่อครอบครัว ซึ่งชาวบ้านกล่าวว่า เป็นรายได้ที่ไม่เพียงพอ ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวจึงต้องออกไปรับจ้างทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัวเพิ่มจากรายได้ภาคเกษตร สาเหตุประการหนึ่งที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายในครอบครัวที่สูงขึ้น คือ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากสังคมชนบทสู่สังคมแบบเมืองมากขึ้น ค่านิยมจากภายนอกชุมชนในเรื่องการมีเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ พาหนะต่าง ๆ บ้านเรือนที่ปลูกด้วยอิฐปูน ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสิ่งที่แสดงถึงความมีฐานะ หรือชาวบ้านบางคนก็มีความเชื่อว่าการใช้วัสดุถาวรในการปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ จะเป็นผลดีในเรื่องสิทธิการครอบครองที่ดินที่กำลังอยู่

ระหว่างการวินิจฉัยของศาลอยู่ ค่านิยมต่าง ๆ เหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของชาวบ้านมากขึ้น อีกประการหนึ่งที่สำคัญที่เป็นตัวกระตุ้นความต้องการบริโภคสินค้าของชาวบ้านมากขึ้น ได้แก่ ระบบการขายตรงซึ่งเป็นการนำเสนอสินค้าถึงในมือ ซึ่งชาวบ้านอาจจะซื้อด้วยเงินสด หรือที่พบมากที่สุดคือซื้อด้วยระบบเงินผ่อน ซึ่งเป็นระบบที่ดึงดูดใจชาวบ้านมากพอสมควรโดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกหลานของหมู่บ้านเองเป็นพนักงานขายตรง ซึ่งมีความเข้าใจสภาพของคนในชุมชน และเข้าใจวิธีการดึงดูดใจและกระตุ้นความต้องการซื้อสินค้าของชุมชนดี ดังนั้นการะหนี้สินของชาวบ้านจึงมีมากขึ้น ชาวบ้านคนหนึ่งกล่าวว่า "ปัจจุบันนี้ชาวบ้านแต่ละคนมีหนี้สินเฉลี่ยคนละ 3,000 บาทต่อปี" ผู้ที่มีฐานะดีกว่าและมีโลกทัศน์ที่กว้างกว่าได้อาศัยความได้เปรียบทางด้านฐานะ และความรู้ของตนเองเอารัดเอาเปรียบผู้ที่ด้อยกว่าด้วยการปล่อยเงินกู้ร้อยละ 20 ซึ่งเป็นอัตราดอกเบี้ยที่แพงมาก แต่ด้วยความจำเป็นชาวบ้านก็ต้องยินยอมรับสภาพหนี้สินนั้น ๆ ในที่สุด

6. สภาพทางสังคม

ด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป กดดันให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปด้วย การรวมตัวกันเริ่มคลายความเหนียวแน่นลง ชาวบ้านบางคนมองเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ความเป็นอยู่ที่เคยเรียบง่าย เริ่มเปลี่ยนเป็นซับซ้อนมากขึ้น บ้านเรือนที่เคยปลูกด้วยไม้ หลังคามุงด้วยใบตองตึงหรือใบจาก ได้เปลี่ยนเป็นบ้านปูนซีเมนต์ อิฐบล็อก เหมือนกับจะประกาศความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่ยังคงดำรงอยู่ก็คือ การแบ่งปัน ผู้เฒ่ายังคงเคารพนับถือผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโส การสื่อสารภายในหมู่บ้านยังเป็นแบบปากต่อปาก แม้ว่าจะมีหอกระจายข่าวที่บ้านผู้ใหญ่บ้านแล้วก็ตาม วัดและร้านขายของชำเป็นอีกแหล่งสำหรับการกระจายข้อมูลข่าวสาร ในด้านการรวมกลุ่มนั้น ในช่วงวิกฤตการณ์ความขัดแย้งที่รุนแรง ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มที่เหนียวแน่นมาก ทุกคนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเพื่อต่อสู้ให้ได้มาซึ่งสิทธิในการครอบครองที่ทำกินเมื่อเกิดกรณีพิพาทกับองค์กรภายนอกขึ้น แต่ในช่วงวิกฤตการณ์สงบ ชาวบ้านแต่ละคนต่างก็มีวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง ประกอบกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเมืองได้ส่งผลกระทบถึงการรวมกลุ่มของชาวบ้าน เกิดกลุ่มทางเศรษฐกิจขึ้นมาในหมู่บ้านด้วย

7. ประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อ

ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิมอยู่ ชาวบ้านทุกคนนับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อในคำสอนของพระและผู้เฒ่าผู้แก่ พระและผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพเชื่อฟังมากและมีอิทธิพลต่อแนวคิดแนวปฏิบัติของชาวบ้านเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ชาวบ้านยังเชื่อเรื่องโชคลางของขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย และผี โดยมีการนับถือผีอยู่ 2 ชนิดคือ ผีป่วน และผีเจ้าที่ โดยผีป่วนจะเป็นเสมือนผู้คุมความประพฤติของหญิงสาวมิให้เสียพรหมจรรย์ก่อนการเข้าพิธีแต่งงาน มิฉะนั้นจะ "ผิดผี" ซึ่งจะทำให้ทั้งญาติผู้ใหญ่และตัวหญิงสาวเองประสบกับภัยพิบัตินานาประการ ต้องทำพิธี "เสียบผี" คือขอมมาลาโทษ พร้อมกับสูก่อทำพิธีแต่งงานให้เป็นเรื่องเป็นราว สำหรับวัฒนธรรมด้านภาษานั้น ผู้ใหญ่อายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป จะใช้ภาษาท้องถิ่นตลอดเวลา ส่วนคนที่อายุต่ำกว่าลงมาเริ่มใช้ภาษากลางแทรกในภาษาท้องถิ่น หรือพูดภาษากลางทั้งประโยค เนื่องจากครูที่โรงเรียนใช้ภาษากลางในการสอน และเด็กต้องพูดกับครูด้วยภาษากลางเป็นส่วนใหญ่

ส่วนวัฒนธรรมทางด้านการแต่งกายนั้น มีการเปลี่ยนแปลงแทบจะ 90% คือมีแต่ผู้สูงอายุสตรีเท่านั้นที่ยังนิยมุ่งผ้าถุง วัยกลางคนลงมานิยมใส่กางเกงมากกว่า กล่าวได้ว่าวัฒนธรรมการแต่งกายของชุมชนได้ถูกวัฒนธรรมเมืองเข้าครอบงำเกือบหมดแล้ว

จะเห็นได้ว่าบริบทของชุมชนบ้านป่าตาลได้เปลี่ยนแปลงไปในทุกมิติ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ส่งผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมต่อสภาพและความรุนแรงของความขัดแย้ง รวมทั้งกระบวนการจัดการกับความขัดแย้งของชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้รายงานโดยละเอียดในหัวข้อต่อไปแล้ว

สภาพและความรุนแรงของปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับองค์กรภายนอก

1. ความขัดแย้งที่ปรากฏในชุมชน

จากการพูดคุยกับชาวบ้าน พบว่า ภายในหมู่บ้านป่าตาลมีความขัดแย้งในแทบจะทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติ

ในด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีความขัดแย้งทั้งในระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน และชาวบ้านกับคนภายนอก ซึ่งมักเป็นเรื่องการถูกเอารัดเอาเปรียบเรื่องราคาผลผลิต ค่าจ้างแรงงาน การกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยที่แพงถึงร้อยละ 20 ต่อเดือน เป็นต้น

ในด้านสังคม ด้วยความเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากสังคมชนบทเป็นสังคมแบบเมืองมากขึ้น บุคคลเริ่มเห็นประโยชน์ส่วนตนมากขึ้นทำให้เกิดความขัดแย้งโดยทั่วไป เช่นในเรื่องการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปัจจุบัน การ "เอามื้อเอววัน" หรือการลงแขกมีน้อยลงทุกทีงานทุกอย่างต้องจ้างทำ ค่านิยมในเรื่องเงินตรามีมากกว่าน้ำใจ จึงเกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างผู้ที่ยังนิยมการปฏิบัติแบบเดิมกับผู้ที่เปลี่ยนพฤติกรรมมาเป็นแบบเมือง ทำให้ความสัมพันธ์ของคนสองกลุ่มนี้ไม่แน่นแฟ้นเหมือนในอดีตที่ผ่านมา แม้ว่าส่วนใหญ่ชาวบ้านจะเป็นเครือญาติกันก็ตามนอกจากนี้การที่คนหนุ่มสาวและเยาวชน ได้ออกไปทำงานหรือเรียนหนังสือในเมือง หรือการรับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์และสิ่งพิมพ์ ทำให้รับเอาค่านิยมและวัฒนธรรมเมืองเข้ามาใช้ในหมู่บ้าน เช่น การแต่งกายของสตรีที่สวมเสื้อ "บอดี้ฟิต" หรือเสื้อยัดรูปกางเกงยีนฟิตเข้ารูปขาม้า การพูดลดความอ่อนหวานนุ่มนวลลงกลายเป็นพูดแบบท้วน ๆ ภาษากลาง และติดสแลงบ่อย ๆ กิริยาต่าง ๆ ที่ดูแปลกในสายตาของพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ผู้เฒ่าผู้แก่ เช่น การเดินร่าแบบแร็ป หรือแบบร็อก หรือแม้แต่การเดินที่มีท่าเต้นผสมอยู่ โดยเฉพาะเยาวชนชาย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่นำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนในสังคมทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งที่พบว่ามีความรุนแรงมากที่สุด และส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้านมากที่สุด ได้แก่ ความขัดแย้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรที่ทำกิน ซึ่งความขัดแย้งในเรื่องที่ทำกินในระหว่างชาวบ้านด้วยกันนั้นมีน้อยมากและเป็นเพียงประเด็นจุกจิก เช่น การล้อมรั้วไม่ตรงเขตที่ควรจะเป็น ซึ่งก็ประนีประนอมกันได้โดยง่าย แต่ความขัดแย้งในเรื่องที่ทำกินระหว่างชาวบ้านกับองค์กรภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นหน่วยงานราชการนั้นก่อให้เกิดการต่อสู้ดิ้นรนอย่างยาวนานใหญ่ของชาวบ้านเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิในการครอบครองที่ทำกินที่ตนเชื่อว่าเป็นของบรรพบุรุษมาช้านาน รายละเอียดของข้อเท็จจริงและการจัดการกับความขัดแย้งของชาวบ้าน จะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

2. สภาพและความรุนแรงของความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับองค์กรภายนอกในเรื่อง ทรัพยากรที่ดิน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาสภาพและความรุนแรงของปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับองค์กรภายนอก ในเรื่องทรัพยากรที่ดิน เพราะเป็นประเด็นสำคัญในช่วงเวลา
กว่า 50 ปี อันส่งผลกระทบต่อสภาพการดำรงชีวิตของชาวบ้านในขณะที่ทำการวิจัยนี้ โดยมี
สาเหตุดังต่อไปนี้

หมู่บ้านป่าตาล เป็นหมู่บ้านศูนย์กลางในจำนวน 3 หมู่บ้าน ที่อยู่ในพื้นที่กรณีพิพาท
เรื่องพื้นที่ทำกินของชาวบ้านทุ่งคา บ้านป่าตาล และบ้านแม่นอก จังหวัดเชียงใหม่ กับหน่วยพิเศษ
จังหวัดเชียงใหม่ ความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับหน่วยพิเศษเริ่มขึ้น เมื่อกระทรวงกลาโหม
ได้ออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินในเขตท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2483
โดยอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่า อันเป็น
สาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2478 พระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ได้ถูกประกาศใช้ในพระราช
กิจจานุเบกษา วันที่ 16 กรกฎาคม 2483 พร้อมกันนั้นทางกระทรวงดังกล่าวก็ได้ออก
พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินบริเวณที่จะเวนคืนในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2483 อีก
ฉบับหนึ่งทับซ้อนกับแนวเขตที่หวงห้ามเอาไว้ โดยมีผลบังคับใช้ในวันเดียวกัน การกำหนดพื้นที่ที่จะ
เวนคืนครั้งนั้น ได้ไปทับซ้อนกับพื้นที่หมู่บ้านทั้งสาม ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งรกรากอยู่มานานแล้ว และ
เมื่อมีการเวนคืนขึ้นมาก็จริง ๆ โดยเจ้าหน้าที่ของอำเภอไปแจ้งให้ชาวบ้านนำเอกสารสิทธิไปมอบ
ให้กับทางราชการ แล้วประกาศว่าที่ดินดังกล่าวถูกหน่วยพิเศษเวนคืนแล้ว ให้ชาวบ้านไปรับเงิน
ค่าเวนคืนในอัตราไร่ละ 15 บาท ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงเกิดความไม่พอใจ แต่ก็มิได้ต่อสู้ใด ๆ
โดยชาวบ้านบอกว่า เพราะความไม่รู้กฎหมายและมีความรู้สึกเกรงกลัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในขณะที่
เดียวกันทางหน่วยก็ยังคงปล่อยให้ชาวบ้านอาศัยทำกินอยู่ ในที่ดินดังกล่าวต่อไป จนกระทั่ง พ.ศ.
2488 จึงมีการเก็บค่าเช่าที่ดิน เป็นข้าวเปลือกไร่ละ 7 ถัง และเก็บเรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2500
จึงเปลี่ยนการเก็บค่าเช่าจากข้าวเปลือกเป็นเงินในอัตราไร่ละ 42 บาท จนถึงปี พ.ศ. 2521

ความขัดแย้งเริ่มปะทุขึ้นมาในปี พ.ศ. 2524 เมื่อหน่วยพิเศษจังหวัดเชียงใหม่จะนำที่ดินดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ จึงแจ้งให้ชาวบ้านทั้งสามหมู่บ้านทราบ และให้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างและย้ายออกไปจากพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งชาวบ้านเห็นว่าไม่ชอบธรรม จึงทำการร้องเรียนต่อส่วนราชการในท้องที่อำเภอ และจังหวัดเชียงใหม่

สภาพของความขัดแย้งเริ่มปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน เมื่อชาวบ้านร้องเรียนต่อส่วนราชการในท้องที่อำเภอและจังหวัดเชียงใหม่แล้ว แต่ไม่ได้รับคำตอบหรือข้อสรุปที่ชาวบ้านพอใจ ชาวบ้านเกิดความรู้สึกว่าถูกบีบคั้นจากทางฝ่ายหน่วยพิเศษ และทางราชการไม่จริงจังในการแก้ไขปัญหา เพราะกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นกรณีพิพาทกับหน่วยงานราชการด้วยกัน แม้ว่าหน่วยงานระดับสูงของรัฐจะได้พยายามแก้ไขปัญหา โดยการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณาข้อเท็จจริงก็ตามแต่ชาวบ้านเห็นว่าในการสอบสวนหาข้อเท็จจริงนั้นอาจจะทำจากข้อมูลฝ่ายเดียว เนื่องจากคณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของรัฐจากส่วนกลางแทบทั้งสิ้น ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าการพิจารณาขาดความชอบธรรม ทำให้ปัญหายังคงมีอยู่ต่อไป

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่อยู่ในเหตุการณ์หลายคนเล่าว่า ในช่วงที่ความขัดแย้งดำเนินในช่วงปี พ.ศ. 2528-2533 เหตุการณ์ความขัดแย้งถึงขั้นวิกฤต ถึงขนาดที่มีการใช้กำลังหลายครั้ง เช่น การใช้กำลังพร้อมอาวุธสงคราม ถอนรั้ว ถอนพืชไร่ ส่งหน่วยปฏิบัติการจิตวิทยาเข้าไปยุยงให้เกิดความแตกความสามัคคี และการใช้พื้นที่ที่ชาวบ้านใช้ทำกินทำการล้อมรอบโดยใช้กระสุนปืนจริง โดยชาวบ้านกล่าวว่าทางฝ่ายหน่วยพิเศษต้องการกดดันชาวบ้านให้อพยพไปจากพื้นที่พิพาท

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ไปพบปะพูดคุยกับทางฝ่ายหน่วยพิเศษถึงกรณีพิพาทดังกล่าว ซึ่งได้ให้รายละเอียดว่า ในการเวนคืนที่ดินดังกล่าว ทางราชการได้จ่ายเงินชดเชยให้ชาวบ้านในอัตราไร่ละ 15 บาทจริง และได้โยกย้ายชาวบ้านทั้งหมดไปอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ แต่เนื่องจากพื้นที่แห่งใหม่นั้นไม่อุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านจึงอพยพกลับมาอยู่ที่เดิมเกือบทั้งหมด ยังเหลืออยู่ในพื้นที่แห่งใหม่เพียง 4 ครอบครัว

ในปี พ.ศ. 2484 เป็นต้นมา ชาวบ้านได้เข้าอาศัยในเนื้อที่ 532 ไร่ 180 ครอบครัวยุคต่อมาปี พ.ศ. 2512 ทางราชการมีนโยบายไม่ให้ชาวบ้านเข้าอาศัยทำกิน โดยเกรงว่าเมื่อทางราชการต้องการใช้พื้นที่จะมีปัญหา ชาวบ้านจึงไปร้องเรียนต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อขออยู่อาศัยต่อไป ซึ่งในปี พ.ศ. 2513 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติให้ชาวบ้านเข้าพื้นที่ดังกล่าวต่อไป จนกว่าทางราชการจะมีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2524 หน่วยงานของราชการจำเป็นต้องใช้พื้นที่จึงไม่ต่อสัญญาเช่าอีกต่อไป ซึ่งชาวบ้านได้ร้องเรียนขอผ่อนผันเช่าอีก 1 ปี และในปี พ.ศ. 2526 ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่มีหนังสือเรียนเจ้ากรมหน่วยเหนือของหน่วยพิเศษขอผ่อนผันให้ชาวบ้านอยู่อาศัยอีก 1 ปี ส่วนปีต่อไปอำเภอจะได้พิจารณาจัดสรรที่ดินทำกินให้ชาวบ้านในพื้นที่อื่นต่อไป หลังจากนั้นชาวบ้านก็มีได้เช่าอีก แต่ก็ยังอาศัยทำกินในพื้นที่ดังกล่าวต่อไป ต่อมาในเดือนพฤษภาคม 2528 หน่วยเหนือได้แบ่งพื้นที่ดังกล่าวให้หน่วยพิเศษจำนวน 8,125 ไร่ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัยและทำกินของชาวบ้าน จึงทำให้มีปัญหาร้องเรียนโต้แย้งกันเรื่อยมาในเดือนธันวาคม 2533 ชาวบ้านได้เสนอขอให้ตั้งคณะกรรมการเป็นกลางพิจารณาตัดสินว่าที่ดินบริเวณพิพาทเป็นสิทธิโดยชอบธรรมของใคร ถ้าเป็นของชาวบ้านก็ขอให้ทางราชการออกเอกสารสิทธิให้ และในระหว่างการรอกการตัดสินของคณะกรรมการอยู่นี้ ทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะยุติการดำเนินการใด ๆ ที่จะมีผลกระทบกระเทือนกัน ต่อมาในเดือนเดียวกันนี้หน่วยเหนือได้เสนอปัญหาให้คณะกรรมการแก้ไขปัญหาราษฎรอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่สงวนหวงห้าม โดยมีผู้ตรวจการสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีผู้แทนกระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการคลัง และกระทรวงกลาโหมเข้าร่วมพิจารณา และที่ประชุมเห็นว่าที่ดินดังกล่าวเป็นพื้นที่ของหน่วยพิเศษ

ต่อมาในเดือนมกราคม 2534 ชาวบ้านได้ขอยุ่อาศัยและทำกินตามแผนผังที่แสดงและต้องการสิทธิในที่ดินมิใช่ผู้เช่า และให้หน่วยพิเศษรื้อย้ายบ้านพักของครอบครัวหน่วยพิเศษที่ปลูกในพื้นที่ที่ขอกันไว้นี้ออกไปด้วย ปัญหาที่ยังมีอยู่ในปัจจุบันคือ ทั้งฝ่ายหน่วยพิเศษและชาวบ้านต่างก็อ้างสิทธิในที่ดิน ดังกล่าว และทั้งสองฝ่ายได้ตกลงให้ศาลเป็นผู้ตัดสินชี้ขาด ซึ่งในระหว่างที่รอการตัดสินของศาลอยู่นี้ ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงที่จะไม่ดำเนินการใด ๆ อันเป็นการละเมิดข้อตกลงอย่างเด็ดขาด สำหรับกรณีที่ชาวบ้านร้องเรียนว่าถูกฝ่ายหน่วยพิเศษใช้กำลังบังคับข่มขู่ และ

รื้อถอนบ้านเรือนชาวบ้านนั้นทางฝ่ายหน่วยพิเศษยืนยันว่าไม่เป็นความจริง การดำเนินการของทางฝ่ายหน่วยพิเศษมิได้ใช้กำลังต่อสู้กันจนถึงขั้นบาดเจ็บหรือล้มตายแต่อย่างใด

อนึ่งในขณะที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษานั้น ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงให้ศาลยุติธรรมเป็นผู้ตัดสินและในระหว่างที่รอผลการตัดสินนี้ ทั้งสองฝ่ายจะไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการละเมิดข้อตกลงอย่างเด็ดขาด และในขณะที่สภาพการณ์ทางสัมพันธ์ภาพระหว่างชาวบ้านกับหน่วยพิเศษนั้น ดูเหมือนว่าจะดีขึ้นกว่าแต่ก่อน ต่างฝ่ายต่างมีความเห็นอกเห็นใจกันมากขึ้น และอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ จนกว่าผลของการตัดสินของศาลจะประกาศออกมา ซึ่งถ้าไม่เป็นที่พอใจของทุกฝ่าย ความขัดแย้งก็อาจรุนแรงขึ้นมาได้อีก

ความรุนแรงของความขัดแย้ง ถ้ากล่าวในแง่ความเสียหายต่อกรณีอาจมีความรุนแรงพอสมควร และส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างมาก กล่าวคือเกิดความเสียหายทางด้านร่างกายและทรัพย์สินทั้งของฝ่ายชาวบ้านเอง และฝ่ายราชการ และวิถีชีวิตของชาวบ้านก็ได้รับผลกระทบ กล่าวคือการดำเนินชีวิตประจำวันเปลี่ยนไป จากที่เคยไปไร่ไปนาทำมาหากินไปเข้าเียนกลับก็กลายเป็นว่าชาวบ้านต้องมาชุมนุมประท้วง ไร่นาถูกทะเลบ ชาวบ้านไม่มีเวลาทำมาหากินทำให้ความเป็นอยู่ขาดสละง นอกจากนั้นลูกหลานของชาวบ้านก็ต้องหยุดเรียน โครงการพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐหยุดชะงัก รวมทั้งไฟฟ้าของบ้านนอกก็ถูกระงับการติดตั้งไปด้วย เป็นต้น แต่ถ้ามองในแง่ผลกระทบต่อประเทศโดยรวมแล้ว อาจจะกล่าวได้ว่าความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับหน่วยพิเศษต่อกรณีที่ทำกินในบริเวณดังกล่าวนี้ ยังไม่มีความรุนแรงมากนัก เนื่องจากความขัดแย้งดังกล่าวเกิดขึ้นภายในพื้นที่ภายในบริเวณเท่านั้น มิได้ขยายขอบเขตออกไป หรือไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสังคมส่วนใหญ่ของประเทศ แต่ถ้ามองในแง่ของความสำคัญของปัญหาแล้ว กรณีพิพาทครั้งนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เหตุเพราะพื้นที่ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของราชการหรือที่รกร้างว่างเปล่ากระจายอยู่ทั่วพื้นที่ของประเทศ กรณีที่ของทางราชการไปทับซ้อนกับที่ทำกินของชาวบ้าน หรือที่ทำกินของชาวบ้านไปทับกับที่ของทางราชการ ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาได้นั้น อาจเกิดขึ้นได้ ดังนั้นถ้าผลของการศึกษาสามารถช่วยให้เกิดแนวทางในการจัดการกับความขัดแย้งนี้ได้ ผลของการศึกษาดังกล่าวก็น่าที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการในพื้นที่อื่น ๆ ได้เพียงแต่อาจต้องมีการดัดแปลงนำไปใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่เท่านั้น

3. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความขัดแย้ง

3.1 กระแสความคิดที่ว่าข้าราชการเป็นใหญ่กว่าประชาชน

กระแสความคิดเช่นนี้ มีมาตั้งแต่สมัยก่อนจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งเป็นกระแสความคิดที่สร้างภาวะกดดันให้แก่ชาวบ้านมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวบ้านในชนบทจะรู้สึกเกรงกลัว เพราะถือว่าข้าราชการเป็น "เจ้านาย" เมื่อเจ้านายสั่งให้ทำอะไรก็ต้องทำทั้งที่ส่วนลึกแล้วไม่อยากจะทำเพราะไม่เห็นด้วยเลย แต่ก็ต้องจำใจทำ ความที่ต้องจำใจทำนี้เอง เมื่อสะสมมาก ๆ เข้าก็กลายเป็นความคับข้องใจ และกลายเป็นความกดดันจนต้องระเบิดออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ดังเช่นที่ชาวบ้านป่าตาลได้ลุกฮือขึ้นมาเมื่อถูกสั่งให้ให้ที่ดินแก่หน่วยพิเศษ ถูกสั่งครั้งแรกๆ ก็จำใจทำ แต่ในที่สุดก็เกิดความรุนแรงในความขัดแย้งนั้น อย่างไรก็ตามเมื่อตั้งข้อสงสัยก็จะเห็นว่ากระแสความคิดที่ว่าข้าราชการเป็นใหญ่กว่าประชาชน และประชาชนต้องเชื่อฟังข้าราชการนั้นได้เริ่มคลายความเข้มข้นลงแล้ว ชาวบ้านเริ่มเข้าใจบทบาทหน้าที่ของข้าราชการและเริ่มเข้าใจถึงสิทธิและเสรีภาพอันพึงมีของตนเองมากขึ้น อาจจะโดยประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ ที่เข้าไปในหมู่บ้าน รวมทั้งจากลูกหลานของชุมชนที่ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น และที่ออกไปทำงานภายนอกชุมชนด้วย ดังนั้น ทำให้ชาวบ้านกล้าที่จะลุกขึ้นมาต่อสู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างกล้าหาญไม่เกรงกลัวต่อคำว่า "ข้าราชการ" อีกต่อไป

3.2 มาตรการที่ฝ่ายหน่วยพิเศษใช้กับชาวบ้าน

จากการสอบถามชาวบ้านเล่าว่า ทางฝ่ายหน่วยพิเศษได้ใช้วิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหลายรูปแบบและหลายครั้ง อาทิเช่น การรื้อถอนรั้ว ฟ้าไร่ ส่งหน่วยปฏิบัติการจิตวิทยาเข้าไปยุยงให้เกิดความแตกสามัคคีในหมู่บ้าน การใช้กำลังหน่วยพิเศษพร้อมอาวุธสงครามข่มขู่ การซ้อมรบในที่ทำกินของชาวบ้านโดยใช้กระสุนจริง ทำให้ชาวบ้านรายหนึ่งได้รับบาดเจ็บและการจับชาวบ้านที่คัดค้านไปทำร้ายร่างกายในหน่วยพิเศษ ชาวบ้านกล่าวว่ามาตรการรุนแรงเช่นนี้เป็นแรงกดดันไปสู่การต่อสู้ของพวกเขาให้ตอบโต้โดยวิธีรุนแรงเช่นกัน เช่นการบุกรุกเข้าทำลายบ้านพักของเจ้าหน้าที่หน่วยพิเศษที่อยู่ในบริเวณหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งมีผลโดยตรงต่อสถานการณ์ความขัดแย้ง

3.3 การดำเนินการของรัฐในการจัดการกับความขัดแย้ง

"ความล่าช้าและความไม่ชอบธรรม" เป็นทัศนะของชาวบ้านต่อการดำเนินการของรัฐ เนื่องจากเป็นกรณีพิพาทระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานของรัฐ เมื่อชาวบ้านรู้สึกพึงพาหน่วยงานของรัฐไม่ได้ ก็ยิ่งทำให้เกิดความกดดันและความน้อยใจในสถานะที่เป็นคนไทยคนหนึ่งเหมือนกัน ทำให้อยากทำการประชดรัฐ โดยการประกาศจะลาออกจากการเป็นพลเมืองไทย การจะเผาบัตรประจำตัวประชาชน หรือแม้แต่การลาออกของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่ผลักดันให้สภาพความขัดแย้งรุนแรงขึ้นไปอีก

3.4 บทบาทส่วนตัวของผู้นำชุมชน

บทบาทส่วนตัวของผู้นำเองก็มีผลกระทบต่อสภาพความขัดแย้ง จะเห็นได้ว่าในช่วงที่ผู้นำมีความแข็งแกร่งชาวบ้านก็จะแข็งแกร่งตามไปด้วย ซึ่งก็ส่งผลต่อสมภาวการณ์ให้รุนแรงมากขึ้น ในทางตรงข้ามถ้าผู้นำไม่แข็งแกร่ง เหตุการณ์ก็จะไม่รุนแรงหรือรุนแรงน้อยกว่า ตัวอย่างของผู้นำชุมชนที่มีความแข็งแกร่งได้แก่ผู้ใหญ่มน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในปี 2533 ซึ่งเป็นช่วงที่ความขัดแย้งรุนแรงมากที่สุด คือชาวบ้านมีการต่อสู้โดยใช้ความรุนแรงเข้าตอบโต้ โดยผู้ใหญ่มนเป็นคนหนุ่มไฟแรง ไม่ยอมคน มีความมั่นใจในตัวเองสูง มีความกระตือรือร้น ในการเรียนรู้ต่าง ๆ จากบุคคลและสื่อต่าง ๆ เป็นผู้ที่ได้เรียนรู้ถึงวิธีการต่อสู้ของชาวบ้านชุมชนอื่นๆ ในปัญหาเดียวกันหรือปัญหาที่คล้ายคลึงกัน และสามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้ของตนมาประยุกต์ใช้กับการจัดการกับความขัดแย้งของชุมชน แต่ด้วยความเป็นคนแข็งแกร่งจึงทำให้สภาพความขัดแย้งมีความรุนแรงมากขึ้นตามไปด้วย ส่วนผู้ใหญ่มาซึ่งเป็นผู้ที่มีบุคลิกที่ใจเย็น ไม่แข็งแกร่ง เมื่อขึ้นมารับตำแหน่งผู้นำชุมชนแทนนายมน การดำเนินการในเรื่องเดียวกันกลับเป็นไปโดยสันติวิธี สภาพความขัดแย้งตั้งแต่บัดนั้น จนถึงขณะนี้ยังมีอยู่แต่ไม่มีความรุนแรงใด ๆ เกิดขึ้นอีก ดังนั้นเป็นต้นอย่างไว้ก็ตาม ความแข็งแกร่งและความนุ่มนวลต่างก็มีความสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการของรับถ้าชาวบ้านไม่แข็งแกร่งในช่วงแรกปัญหาก็อาจจะไม่ได้รับความสนใจมากเท่ากับที่เป็นอยู่ ความเลิกลาใด ๆ ก็อาจจะไม่เกิดขึ้นมากเท่ากับที่เกิดขึ้นมาในอดีตก็อาจเป็นไปได้

3.5 ระบบที่ต้องเคารพกฎหมายและระเบียบอย่างเคร่งครัดของหน่วยพิเศษ

เนื่องจากหน่วยพิเศษเป็นหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงหน่วยงานหนึ่ง กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ถือว่ามีความสำคัญที่ต้องยึดถือปฏิบัติตาม ไม่มีความยืดหยุ่นทุกอย่างต้องเป็นไปตามตัวบทกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ของหน่วยก็ต้องยึดกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ของหน่วยงานเป็นหลักในการดำเนินการ เมื่อหน่วยพิเศษยึดถือหลักของกฎหมาย ในขณะที่ชาวบ้านเรียกร้องหามนุษยธรรมและความชอบธรรม ก็เป็นเรื่องที่ไปด้วยกันไม่ได้อยู่แล้ว ทำให้ความขัดแย้งยังคงมีอยู่ต่อไป และความรุนแรงอาจเกิดขึ้นอีกเมื่อต่างฝ่ายต่างตระหนักว่าตนอาจเพลี่ยงพล้ำต่ออีกฝ่ายหนึ่ง

3.6 บุคคลและองค์กรภายนอก

บุคคลและองค์กรภายนอกชุมชน นับว่ามีบทบาทในการช่วยทำให้สภาพการณ์ดีขึ้น หรือเลวร้ายลงด้วยเช่นกัน แต่ในกรณีนี้ น่าจะทำให้สภาพการณ์ความขัดแย้งดีขึ้น ไม่มีความรุนแรงเหมือนช่วงแรก ๆ ที่ชาวบ้านลุกขึ้นต่อสู้เอง บุคคลและองค์กรเหล่านี้ได้ช่วยให้แนวคิดในการดำเนินการใด ๆ ทางสันติวิธีที่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น วิธีการเสนอคำร้องเรียนต่าง ๆ การเข้าพบผู้บริหารระดับสูงที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความเป็นธรรม หรือแม้แต่การใช้สื่อการบันทึกหลักฐานต่าง ๆ เพื่อที่จะใช้ต่อสู้ในชั้นศาล เป็นต้น

4. บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ความขัดแย้งและการจัดการกับความขัดแย้ง

ตลอดระยะเวลาประมาณ 50 ปี ตั้งแต่มีการออกพระราชกฤษฎีกาเวนคืนที่ดินปี 2483 ความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับหน่วยพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ก่อตัวเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ผู้นำชาวบ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน มีบทบาทอย่างมากในการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิครอบครองที่ดิน บทบาทของผู้นำชาวบ้านคือ ผู้ใหญ่บ้านแต่ละคนนั้นแตกต่างกันออกไปมากบ้างน้อยบ้างตามสภาพการณ์ นอกจากผู้ใหญ่นบ้านแล้วผู้ที่มีบทบาทสำคัญอีกสองคน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้าน และอดีตเจ้าอาวาสวัดป่าตาลขณะนั้น

ความขัดแย้งเริ่มก่อตัวอย่างเห็นได้ชัดเจนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ในสมัยที่ นายบรรจบเป็นผู้ใหญ่บ้าน (2524-2527) โดยในปี พ.ศ. 2527 หน่วยพิเศษ ต้องการใช้พื้นที่และทุกครั้งที่ต้องการใช้พื้นที่และทุกครั้งที่ต้องการใช้พื้นที่บริเวณไหน ก็จะแจ้งผ่านมาทางผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านก็แจ้งให้ชาวบ้านรู้ และปฏิบัติตามโดยไม่มีการต่อสู้หรือต่อรองใด ๆ เลยยืงนานวัน ชาวบ้านก็ถูกยึดพื้นที่ทำกินมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อได้รับความกดดันมากขึ้นเรื่อย ๆ ในที่สุดชาวบ้านก็รวมตัวกันลุกฮือ ในช่วงนี้นายมันมีบทบาทการเป็นผู้นำอย่างไม่เป็นทางการร่วมกับนายอุดม อย่างเห็นได้ชัดเจน คัดค้านการดำเนินการของหน่วยพิเศษและต่อต้านผู้ใหญ่บ้านจนในที่สุด นายบรรจบต้องลาออกจากการเป็นผู้ใหญ่บ้านในปี พ.ศ. 2527 ต่อมานายมาได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติงานช่วงปี พ.ศ. 2528-2532 ในช่วงนี้เหตุการณ์ความขัดแย้งยังคงมีอยู่ แต่ก็ยังตกลงกันไม่ได้ ความขัดแย้งในช่วงนี้จึงเหมือนกับรอกการปะทุ ต่อมาในปี พ.ศ. 2533 นายมาลาออกจากการเป็นผู้ใหญ่บ้าน นายมันได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนต่อมา และในปีนี้อเองความรุนแรงได้ทวีขึ้น เมื่อฝ่ายหน่วยพิเศษออกประกาศเตือนให้ชาวบ้านทุ่งคาบนและบ้านแม่นอก ซึ่งมีประมาณ 80 ครอบครัว ย้ายออกจากพื้นที่ซึ่งส่งผลกระทบต่อบ้านป่าตาลไปด้วยเพราะชาวบ้านแม่นอกและทุ่งคาบนจะต้องอพยพลงมาอยู่ในพื้นที่ทำกินของบ้านป่าตาล ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านทั้งที่จะอพยพลงมาและที่อยู่เดิมแล้วขาดแคลนที่ทำกินทันที นอกจากนี้การที่ฝ่ายหน่วยพิเศษพยายามกดดันชาวบ้านโดยการใช้อิทธิพลและการข่มขู่ต่าง ๆ ทำให้ชาวบ้านทนไม่ได้และลุกฮือขึ้น เกิดการเดินขบวนประท้วง การประกาศจะลาออกจากการเป็นประชาชนพลเมืองไทย มีการเตรียมเผาบัตรประชาชน คืนสำเนาทะเบียนบ้าน บุตรหลานของชาวบ้านในพื้นที่พิพาทหยุดเรียน โครงการพัฒนาต่าง ๆ ถูกฝ่ายหน่วยพิเศษสั่งระงับ สภาชุมชนจึงขาดการพัฒนาในทุก ๆ ด้านในช่วงนี้ บุคลากรจากมูลนิธิแห่งหนึ่งได้มีส่วนช่วยเหลือชาวบ้านมาก ช่วงเวลาดังกล่าวชุมชนมีความกลมเกลียวกันอย่างเหนียวแน่น ผู้นำชุมชนและกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทมาก มีการประชุมหารือกันทุกวันในช่วงก่อนประท้วง ช่วงประท้วง และช่วงหลังการประท้วง โดยใช้วัดป่าตาลเป็นศูนย์กลาง ซึ่งอดีตเจ้าอาวาสในขณะนั้นได้มีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องสถานที่ อาหารอุปการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งร่วมเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ และในช่วงที่เหตุการณ์กำลังตึงเครียดนี้เอง นายมัน โดยความเห็นชอบของกรรมการหมู่บ้านได้ลาออกจากการเป็นผู้ใหญ่บ้าน เพื่อประท้วงทางราชการที่ไม่ได้ช่วยแก้ไขปัญา ซึ่งผลของการลาออกเพื่อประท้วงทางราชการนี้ ยังไม่แน่ว่าจะส่งผล

ตามที่คาดหวัง ต่อมานายแดงได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติหน้าที่ช่วงปี พ.ศ. 2534 - ปัจจุบัน ในช่วงนี้ก็ยังมีการกระทบกระทั่งกันอยู่ แต่ความรุนแรงได้ลดลงเนื่องจากแต่ละฝ่ายเริ่มตระหนักแล้วว่าการปะทะกันไม่ได้นำไปสู่หนทางแก้ไขปัญหา จึงพยายามใช้วิธีทางกฎหมายมาช่วยจัดการ ซึ่งชาวบ้านก็มีองค์กรภายนอก เช่น คณะจารย์จากสถาบันต่างๆ สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน สภานายความภาค ฯลฯ ให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมายและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการตามกฎหมาย เป็นผู้แนะนำให้พบปะผู้ที่เกี่ยวข้องระดับสูง ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพในด้านกฎหมายชาวบ้านและวิธีการจัดทำและเดินเรื่องร้องเรียนต่าง ๆ รวมทั้งบุคคลทั่วไปก็ได้ทำให้ชาวบ้านมีมุมมองในการแก้ไขปัญหาได้หลากหลายมากขึ้น

การจัดการกับความขัดแย้งของชุมชน

1. การเลือกสรรวิธีการจัดการกับความขัดแย้งในชุมชน

เมื่อเกิดความขัดแย้งกับองค์กรภายนอกชุมชนนั้น ชาวบ้านโดยการนำของผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้าน จะรวมตัวกันเพื่อเคลื่อนไหวต่อต้าน และชาวบ้านได้เลือกใช้วิธีการจัดการแบบแพ้-ชนะ เนื่องจากคู่ขัดแย้งคือ ทางฝ่ายหน่วยพิเศษก็ใช้วิธีเดียวกันคือ แบบแพ้-ชนะ ต่างฝ่ายต่างต้องเป็นผู้ชนะ จึงจะมีกรรมสิทธิ์ในพื้นที่พิพาทและชาวบ้านเห็นว่าวิธีการเดียวที่จะเอาชนะได้ คือ การใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการกับปัญหา การเลือกสรรวิธีการดังกล่าวเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ ไม่มีใครชี้แนะมาก่อน ซึ่งหลายครั้งที่วิธีการจัดการแบบแพ้-ชนะทำให้เกิดเหตุการณ์ขัดแย้งบานปลายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต่างฝ่ายต่างใช้อารมณ์และความแค้นกร้าว ก็ทำให้เกิดความเสียหายทั้งทางร่างกายและทรัพย์สิน แต่ดูเหมือนว่ายังได้รับความกดดันจากฝ่ายตรงข้ามมากเท่าไร ชาวบ้านก็จะยิ่งแค้นกร้าวมากขึ้นเท่านั้น แต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ อย่างไม่รู้จบในระยะเวลาต่อมาเมื่อชาวบ้านตระหนักว่าควรพึ่งพาผู้รู้และองค์กรภายนอกต่าง ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการกับปัญหา และชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือในด้านคำปรึกษาทางด้านกฎหมาย และวิธีการร้องเรียนต่อระดับสูง ซึ่งชาวบ้านขาดความรู้ความเข้าใจในด้านนี้ การต่อสู้จึงเปลี่ยนจากความแค้นกร้าวมาเป็นแบบสันติวิธี แต่ก็ยังคงเป็นกลยุทธ์แบบแพ้-ชนะอยู่

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทางเลือกสรรวิธีการจัดการกับความขัดแย้ง

1) ความรู้เฉพาะทางที่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ทางด้านกฎหมายและพิธีการทางกฎหมาย

ในช่วงแรก ๆ ชาวบ้านก็ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย และพิธีการทางกฎหมาย การรวมตัวเคลื่อนไหวคัดค้านจึงอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึก ความเชื่อ และอารมณ์เป็นส่วนใหญ่ แต่ต่อมาเมื่อสภาพความยากได้ยื่นมือเข้ามาให้ความช่วยเหลือในด้านความรู้ทางกฎหมายและพิธีการทางกฎหมาย ชาวบ้านก็ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการกับปัญหา โดยใช้พิธีการทางกฎหมายเป็นหลักและพยายามใช้เหตุผลมาพิจารณาถึงความเป็นไปได้ต่างๆ มากขึ้น

2) ความรู้สึกหมดหวังในการพึ่งพารัฐในการช่วยแก้ไขปัญา

ก่อนที่จะเกิดการประท้วงอย่างรุนแรงในช่วงปี พ.ศ. 2533 ชาวบ้านได้พยายามติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยราชการระดับท้องถิ่นแล้ว แต่ไม่ได้รับการแก้ไขและเมื่อชาวบ้านเห็นว่าตนถูกกดขี่โดยฝ่ายหน่วยพิเศษ ชาวบ้านก็พยายามขอความช่วยเหลือจากหน่วยราชการอีกแต่ก็รู้สึกว่าจะไม่ได้รับความช่วยเหลือเท่าที่ควร เนื่องจากชาวบ้านเห็นว่าความขัดแย้งนี้เป็นความขัดแย้งที่คู่กรณีเป็นหน่วยราชการเหมือนกัน ชาวบ้านจึงรู้สึกหมดหวังที่จะพึ่งพาดังนั้น จึงเลือกใช้วิธีการประท้วงอย่างรุนแรง มีการประกาศจะขอลาออกจากการเป็นคนไทย จะเผาบัตรประชาชนและให้ผู้ใหญ่บ้านลาออกจากตำแหน่งเพื่อประท้วงทางราชการดังกล่าวมาแล้ว เป็นต้น

3) ความจำเป็นในการใช้ที่ดินในการครองชีพ

หมู่บ้านป่าตาล เป็นหมู่บ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำพอเพียงสำหรับการทำการเกษตรและบริโภคตลอดทั้งปี ชาวบ้านมีความเชื่อว่าพื้นที่แห่งนี้เป็นที่ทำกินของตนมาตั้งแต่ครั้งสมัยบรรพบุรุษ ถ้าชาวบ้านต้องอพยพออกไปอยู่ที่แห่งใหม่ก็ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหน จะซื้อหาที่ดินก็ไม่ไหวเพราะที่ดินมีราคาแพงมากในปัจจุบัน แล้วก็ไม่แน่ใจว่าจะได้ที่ทำกินที่อุดมสมบูรณ์เหมือนที่เดิมหรือไม่ แม้ว่าทางราชการจะพยายามหาพื้นที่ใหม่ให้แล้วในอดีต แต่พื้นที่ดังกล่าวก็ไม่มี ความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านจึงไม่อพยพไปอยู่ สิ่งที่ชาวบ้านตระหนักมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ก็คือ พวกเขามีที่ทำกินอยู่เพียงแห่งเดียวเท่านั้น คือหมู่บ้านป่าตาลแห่งนี้ไม่มีที่ไหนดีที่สุที่สุดสำหรับชาวบ้าน

อีกแล้ว ชาวบ้านจึงต้องคิดหาวิธีการดำเนินการเพื่อที่ตนจะได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ทำกินแห่งนี้ต่อไป และชาวบ้านเชื่อว่ามีเพียงวิธีการเดียวเท่านั้นที่ตนจะไม่เสียที่ทำกินไปก็คือ การเอาชนะหรือการใช้กลยุทธ์แบบแพ้-ชนะนั่นเอง

4) บุคคลที่สาม บุคคลที่สามได้แก่ ครู-อาจารย์ นักศึกษา ประชาชนทั่วไป และองค์กรภายนอกต่าง ๆ นับว่ามีส่วนอย่างมากในการเลือกสรรวิธีการจัดการกับความขัดแย้งของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยมีชื่อต่าง ๆ ที่ได้เข้าไปให้กำลังใจและสนับสนุนให้คำแนะนำเท่าที่ชาวบ้านร้องขอมา บุคคลเหล่านี้ทำให้วิธีการจัดการความขัดแย้งของชาวบ้านเป็นไปอย่างเป็นกระบวนการ ซึ่งแตกต่างจากเมื่อตอนช่วงแรก ๆ ที่ชาวบ้านดำเนินการแบบไม่เป็นกระบวนการ การตัดสินใจมักกระทำโดยผู้นำชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นเทคนิคการดำเนินการจึงเป็นไปตามบุคลิกของผู้นำ

กระบวนการจัดการกับความขัดแย้งของชุมชน

การจัดการกับความขัดแย้งของชุมชนเป็นกระบวนการ และการจัดการกับความขัดแย้งของชุมชนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้เสนออย่างละเอียดในแง่มุมมองทางการศึกษาในหัวข้อต่อไปแล้ว แต่ในที่นี้ผู้วิจัยใคร่เสนอภาพที่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมของกระบวนการจัดการความขัดแย้งของชุมชนดังต่อไปนี้

1. การตระหนักถึงปัญหา

กระบวนการจัดการกับความขัดแย้งของชุมชน กรณีที่ทำกินเริ่มต้นที่ชาวบ้านต่างก็ตระหนักว่าตนเองกำลังจะสูญเสียที่ทำกินที่ตนเชื่อว่าเป็นของชุมชนมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และคูพิทาพของชุมชนได้แก่หน่วยพิเศษ ชาวบ้านก็ตัดสินใจเลือกวิธีที่จะใช้จัดการกับปัญหาดังกล่าว ซึ่งเป็นขั้นตอนต่อไปของกระบวนการจัดการกับความขัดแย้ง

2. การตัดสินใจเลือกวิธีการที่ใช้จัดการกับปัญหา

ขั้นตอนการตัดสินใจเลือกวิธีการที่ใช้จัดการกับความขัดแย้งนี้ ชาวบ้านได้ตัดสินใจใช้กระบวนการกลุ่ม โดยมีการมอบหมายให้คณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้าน เป็นแกนนำในการดำเนินการ โดยชาวบ้านคนอื่นๆ เป็นผู้สนับสนุนความคิดและการดำเนินการ ในขณะที่พระสงฆ์

ของวัดประจำหมู่บ้านเป็นผู้ให้การสนับสนุนในเรื่องสถานที่ อุปกรณ์ และอาหารร่วมกับชาวบ้านคนอื่น ๆ ด้วย และผลของการตัดสินใจได้ข้อสรุปว่า ต้องใช้วิธีการเอาชนะหรือกลยุทธ์แบบแพ้-ชนะ

3. การกำหนดทางเลือกและการตัดสินใจเลือกทางเลือก

ในขั้นตอนนี้ชาวบ้านได้ใช้วิธีการระดมสมอง โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นแกนนำ ซึ่งก็ได้ทางเลือกในการปฏิบัติอยู่ 2 แนวทางใหญ่ ๆ เพื่อบรรลุผลของกลยุทธ์การจัดการกับความขัดแย้งแบบแพ้-ชนะ ได้แก่ การใช้การเจรจาโดยสันติวิธี และการใช้ความรุนแรง ซึ่งในขั้นแรกชาวบ้านได้ใช้การเจรจาอย่างสันติวิธี แต่ผลลัพธ์ที่ออกมาไม่เป็นที่พอใจ เมื่อรวมกับการถูกกดดันจากฝ่ายคู่กรณี ก็ทำให้ชาวบ้านหันมาใช้ทางเลือกที่สอง คือใช้ความรุนแรงเข้าต่อสู้ และเมื่อความรุนแรงก็ไม่สามารถคลี่คลายปัญหาได้ ชาวบ้านจึงหันกลับมาใช้สันติวิธีอีกครั้งกลับไปกลับมา แต่แตกต่างที่ชาวบ้านได้อาศัยการเรียนรู้จากความผิดพลาดในอดีต ประกอบกับการหาความรู้ที่จำเป็นมาช่วยเพิ่มศักยภาพในการจัดการกับปัญหาในปัจจุบันอย่างมีเหตุผลมากขึ้น

4. การทดสอบความเป็นไปได้ของทางเลือกต่าง ๆ

ชาวบ้านมีการทดสอบความเป็นไปได้ของทางเลือกต่าง ๆ ก่อนนำไปปฏิบัติจริง โดยการขอรับความเห็นสนับสนุนจากส่วนใหญ่ของชุมชน แล้วใช้ทางเลือกที่ได้จากการระดมสมองไปปฏิบัติจริงทันที ซึ่งนับว่าเป็นการลองผิดลองถูก เมื่อไม่ประสบผลสำเร็จก็เปลี่ยนไปใช้ทางเลือกอื่นทันทีโดยมิได้พิจารณาวินิจฉัยว่าการปฏิบัติดังกล่าวจะได้รับผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด และจะส่งผลกระทบต่ออะไรตามมาหรือไม่

5. การวางแผนเพื่อการปฏิบัติและการปฏิบัติตามแผน

ในขั้นตอนนี้ เมื่อได้ทางเลือกแล้ว ชาวบ้านก็จะวางแผนการปฏิบัติและปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ มีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน คณะกรรมการหมู่บ้านถูกแบ่งออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายติดต่อประสานงานและสนับสนุนภายในชุมชน และฝ่ายติดต่อประสานงานกับองค์กรภายนอกชุมชน ตั้งแต่ระดับอำเภอ จังหวัด และระดับสูงในส่วนกลาง พระสงฆ์ และชาวบ้านคนอื่น ๆ เป็นฝ่ายอำนวยความสะดวกในเรื่องสถานที่ อุปกรณ์ และอาหาร ตลอดช่วงการปฏิบัติตามแผน

6. การประเมินผล

เมื่อปฏิบัติตามแผนที่วางไว้แล้ว เมื่อการประเมินผลว่าการปฏิบัตินั้น เป็นไปตามแผนหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร เช่น ในคราวที่ชาวบ้านเข้าไปประชุมหารือเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับฝ่ายหน่วยพิเศษ ชาวบ้านเห็นตรงกันว่าควรให้คนแก่หนุ่มสาวหนุ่มสาว สตรี และเด็กเข้าร่วมประชุมด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กรณีเห็นใจ และไม่ใช้วิธีการรุนแรง แต่เมื่อผลกลับไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ชาวบ้านจึงกลับมาคิดหาวิธีการต่อสู้ใหม่อีก เป็นต้น

7. การติดตามผล

เมื่อดำเนินการตามแผนแล้ว ก็มีการติดตามผลว่าสิ่งที่ได้ดำเนินการไปแล้วมีความคืบหน้าอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรในช่วงที่เหตุการณ์กำลังตึงเครียดนั้น การติดตามผลเป็นไปอย่างกระชั้นชิด แต่เมื่อเวลาผ่านไปปัญหายังคงถูกทิ้งไว้ โดยฝ่ายรัฐให้เหตุผลว่าต้องใช้เวลาและความระมัดระวัง เพราะเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อน ซึ่งเป็นเทคนิควิธีการจัดการกับความขัดแย้งแบบแพ้-แพ้ ด้วยการใช้อำนาจทางการเมือง เป็นการถ่วงเวลาการแก้ไขปัญหาวีรชวคราว คล้ายกับการรอเวลาให้น้ำเซียวผ่านพ้นไปก่อน ประกอบกับชาวบ้านไม่มีกำลังทรัพย์พอที่จะใช้จ่ายในการดำเนินการติดตามผลอย่างใกล้ชิด และยังต้องแบ่งเวลาไปประกอบอาชีพด้วย จึงทำให้การติดตามผลไม่เข้มข้นเหมือนช่วงแรก ๆ อีกประการหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อย ผู้ดำรงตำแหน่งที่เกี่ยวข้องที่มีอำนาจในการตัดสินใจถูกเปลี่ยนตัว มีการยุบสภา มีการเลือกตั้งใหม่ นโยบายของรัฐบาลชุดใหม่อาจเปลี่ยนไปจากเดิม ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเหล่านี้ส่งผลให้ชาวบ้านมีความกระตือรือร้นที่จะติดตามผลลดน้อยลง อย่างไรก็ตามชาวบ้านก็ยังรอคอยการแก้ปัญหาจากฝ่ายรัฐบาลอยู่ ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านก็ได้ตระหนักว่า ชาวบ้านต้องพึ่งพาตนเองในการแก้ปัญหาด้วยอีกทางหนึ่ง จึงคิดหาวิธีที่เป็นสันติวิธีที่สุดและแก้ไขที่ตัวเองก่อน เช่นวิธีการพยายามสร้างชื่อเสียงและเอกลักษณ์ที่ดีของหมู่บ้านให้คนทั่วไปรู้สึกได้ถึงคุณค่าของความเป็นชุมชนบ้านป่าตาลในเชิงสร้างสรรค์ และให้ความร่วมมือส่วนราชการในกิจกรรมต่าง ๆ ของทางราชการ เช่น ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปลูกป่า เป็นต้น ซึ่งวิธีการนี้ถือว่าเป็นวิธีการต่อรองกับรัฐอีกวิธีหนึ่ง กล่าวโดยสรุปแล้ว การจัดการกับความขัดแย้งของชาวบ้านนั้น แบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงก่อนที่บุคคลที่สามจะเข้าไปมีบทบาทในการให้ความรู้ ชาวบ้านได้คิดหาวิธีการจัดการเองแบบกระบวนการจัดการที่ไม่เต็มรูป และช่วงหลังจากที่บุคคล

ที่สามเข้าไปมีบทบาทในการทำให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ชาวบ้านจึงเริ่มมีการดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการและไม่ก่อให้เกิดความรุนแรงดังเช่นที่เคยเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อเวลาผ่านไปอีกระยะหนึ่ง ถ้าผลของการดำเนินการในช่วงหลังดังกล่าวก็ไม่สามารถทำให้ชาวบ้านเป็นฝ่ายชนะ ชาวบ้านก็อาจลุกขึ้นต่อสู้ตามวิถีทางของตนเองอีกครั้งหนึ่ง

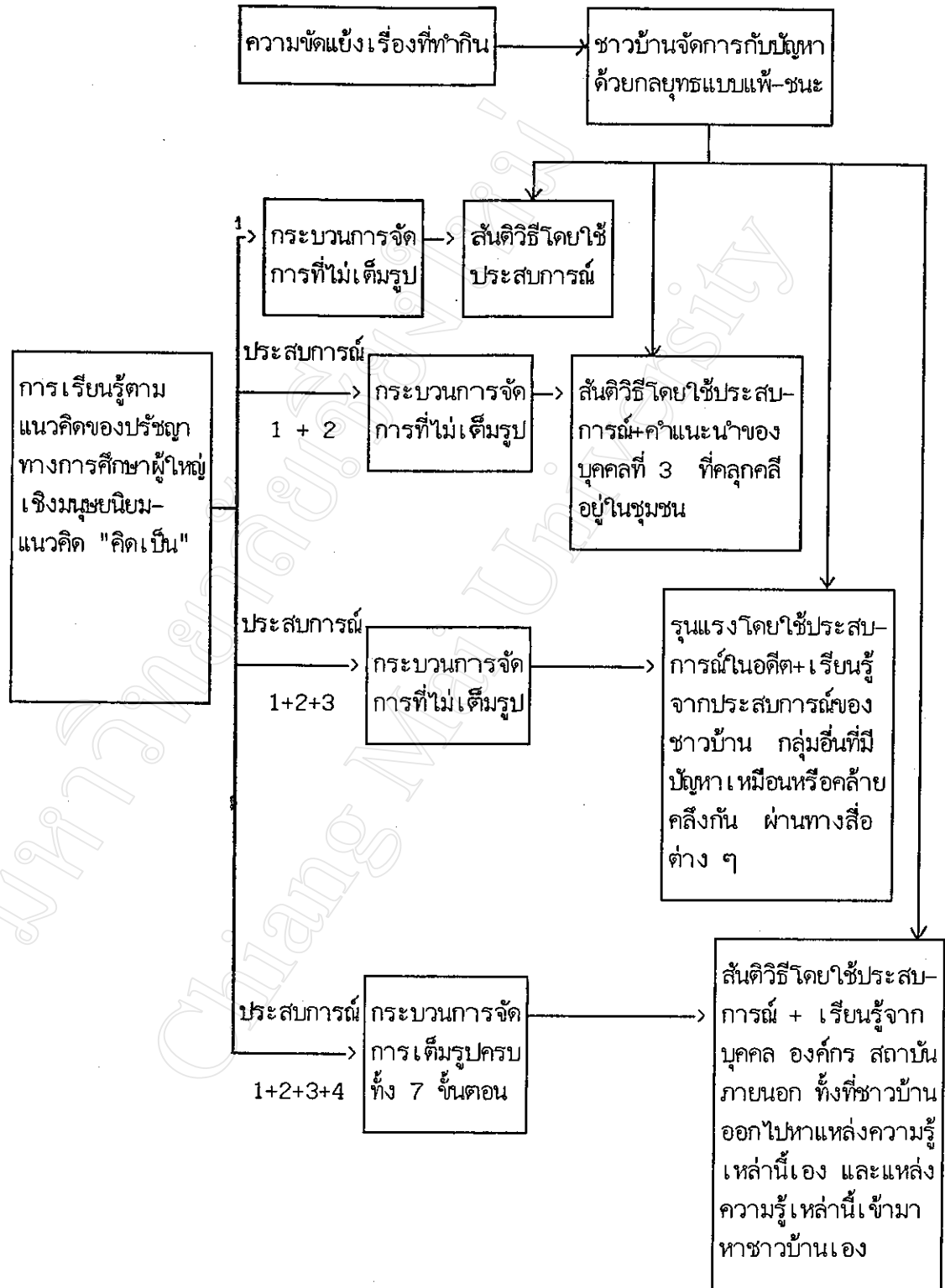
การเรียนรู้ตามแนวคิดของปรัชญาทางการศึกษาเชิงมนุษยนิยมเพื่อการจัดการกับความขัดแย้ง

แนวคิดของปรัชญาทางการศึกษาเชิงมนุษยนิยมนั้น เชื่อในศักยภาพของบุคคลที่พร้อมสำหรับการเรียนรู้อย่างเสรี ประสบการณ์และสภาพสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล และแนวคิด "คิดเป็น" ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งของปรัชญาทางการศึกษาเชิงมนุษยนิยมเชื่อว่าบุคคลมีความสามารถในการเผชิญปัญหาอย่างมีระบบ สามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกในการปฏิบัติแนวต่าง ๆ และสามารถพัฒนาทางเลือกที่เหมาะสมกับค่านิยม ความสามารถ สถานการณ์ของตนเอง ในกรณีที่ขาดความรู้หรือทักษะที่จำเป็น คน "คิดเป็น" จะเลือกใช้ทางเลือกที่เหมาะสมรองลงมา ในขณะที่เดียวกันก็มีการเตรียมการเพื่อให้ทางเลือกที่เลือกไว้นั้นมีความเป็นไปได้ การเตรียมการดังกล่าวได้แก่ การแสวงหาทักษะหรือความรู้บางประการเพิ่มเติม ตลอดจนการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมใหม่ให้เหมาะสม

สำหรับการจัดการกับความขัดแย้งในเรื่องที่ทำกินของชาวบ้านป่าตล้นนั้น มีการเรียนรู้ตามแนวคิดของปรัชญาทางการศึกษาเชิงมนุษยนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิด "คิดเป็น" แทรกอยู่ตลอด โดยในระยะแรกชาวบ้านได้ใช้ประสบการณ์ของตนจากการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชีวิตประจำวันของตน ซึ่งเคยใช้ได้ผลมาแล้ว คือ การเจรจา แต่ด้วยสภาพปัญหาและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน กล่าวคือความขัดแย้งครั้งนี้มิใช่เป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลธรรมดา แต่เป็นความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ในที่ทำกินระหว่างชาวบ้านกับหน่วยราชการ ดังนั้น ปัญหาจึงมีความซับซ้อนและต้องการวิธีการแก้ไขที่ถูกต้องทาง ซึ่งการแก้ไขดังกล่าวชาวบ้านตระหนักว่าต้องแสวงหาทักษะและความรู้เกี่ยวกับวิธีการเจรจาที่มีประสิทธิภาพ ชาวบ้านก็ตัดสินใจไปหาแหล่งความรู้อื่น โดยแหล่งความรู้แรก เป็นนักพัฒนาจากองค์กรเอกชนที่สัมผัสคลุกคลีอยู่ในชุมชน เพื่อขอความรู้ในเรื่องการเจรจาโดยสันติวิธี เมื่อได้รับคำแนะนำแล้วจึงกลับไปเจรจากับคู่พิพาทอีกครั้งแบบมี

พิธีการ มีการตกลงกันให้คนแก่หนุ่มสาวหนุ่มสาวให้สตรีและเด็กเข้าร่วมการเจรจาด้วย เพื่อป้องกันความรุนแรง เพราะชาวบ้านมีความเชื่อว่าคนแก่ สตรีและเด็กเป็นผู้ที่อ่อนแอ ไม่มีพิษภัยใด ๆ ไม่สามารถสู้รบตบมือกับใครได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยรักษาความมั่นคง ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่แข็งแรงและเชี่ยวชาญในการรบ ดังนั้นชาวบ้านจึงเชื่อว่าความอ่อนแอของกลุ่มชาวบ้านดังกล่าวจะทำให้คู่กรณีมีความเมตตากรุณา นอกจากนี้การที่ให้คนแก่หนุ่มสาวหนุ่มสาวนั้นก็ด้วยความเชื่อในพุทธศาสนา สืงขาว หมายถึงศาสนา ทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนมีจิตใจเมตตา กรุณา ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ดังนั้นชาวบ้านก็เชื่อว่าการหนุ่มสาวหนุ่มสาวจะช่วยกล่อมเกล่าจิตใจที่แข็งกร้าวให้อ่อนโยนลงได้บ้าง แต่เมื่อผลลัพธ์กลับกลายเป็นว่าสถานการณ์เลวร้ายลง การเจรจาไม่เป็นผลสำเร็จ และเมื่อชาวบ้านเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมถูกข่มขู่และทำร้ายร่างกาย และทางหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องก็ไม่สามารถช่วยคลี่คลายปัญหาได้ ชาวบ้านจึงเลือกใช้วิธีการที่รุนแรงมากขึ้น โดยอาศัยประสบการณ์ที่ผิดพลาดในอดีต ประกอบกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ของชาวบ้านกลุ่มอื่นที่มีปัญหาเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ผ่านทางสื่อต่างๆ ประกอบกับอารมณ์ที่ถูกกดดัน ชาวบ้านจึงเลือกวิธีการประท้วง การประกาศขอลาออกจากความเป็นคนไทย และทำลายทรัพย์สินส่วนบุคคลของหน่วยพิเศษบางคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณหมู่บ้าน ซึ่งส่งผลให้ชาวบ้านบางคนต้องถูกจับกุมฐานทำลายทรัพย์สินผู้อื่น และปัญหาก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้เป็นที่น่าพอใจเหมือนเดิม ชาวบ้านจึงเริ่มเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าความรุนแรงไม่ได้นำมาซึ่งหนทางแก้ไข ปัญหาที่แท้จริง จากนั้นชาวบ้านจึงหารือกันเพื่อหาวิธีการจัดการกับความขัดแย้งโดยสันติวิธี ซึ่งในระหว่างนี้เองชาวบ้านได้ตระหนักว่าตนขาดความรู้ที่จำเป็นบางประการ ไม่ทราบว่าจะควรดำเนินการต่อไปอย่างไร จึงไปขอความรู้และคำแนะนำจากองค์กรเอกชน คณะจารย์จากสถาบันต่าง ๆ ซึ่งก็ได้รับคำแนะนำให้ไปขอความช่วยเหลือจากองค์กรสิทธิเสรีภาพของประชาชน และสหภาพความภาค ซึ่งบุคคลและองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้ ได้ให้ความรู้ในด้านพิธีการทางกฎหมาย และการอำนวยความสะดวกในการเข้ายื่นหนังสือร้องเรียน ขอความช่วยเหลือต่อระดับสูง นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้รับการสนับสนุนให้เข้ารับการฝึกอบรมความรู้ทางด้านกฎหมาย และเทคนิควิธีการเขียนภาพและวาดรูปเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการกับปัญหา ซึ่งผลลัพธ์ที่ปรากฏอย่างชัดเจนในขณะนี้ คือ ชาวบ้านรู้วิธีการดำเนินการอย่างมีหลักการ ไม่มีความรุนแรง ทำให้ไม่สูญเสียทรัพย์สินและเลือดเนื้อ เป็นประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย ในขณะที่กำลังรอผลการตัดสินของ

ศาสตร์ที่บูรณาการอยู่ เหตุการณ์ทุกอย่างสงบเรียบร้อยดี ชาวบ้านและหน่วยพิเศษเรียนรู้ที่จะอยู่ด้วยกันอย่างสันติวิธี อย่างไรก็ตามการเรียนรู้เป็นอมตะ กล่าวคือการเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุดชาวบ้านยังต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการจัดการกับความขัดแย้งทั้งที่กำลังดำเนินอยู่หรือที่กำลังจะเกิดขึ้นใหม่ การเรียนรู้ตามแนวคิดของปรัชญาทางการศึกษาเชิงมนุษยนิยมในการจัดการกับความขัดแย้งนั้นสามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 5 การเรียนรู้ตามแนวคิดของปรัชญาทางการศึกษา
เชิงมนุษยนิยมในการจัดการกับความขัดแย้งของชุมชน

ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพที่เพิ่มมากขึ้น จากการเรียนรู้ของชุมชน กลายเป็นทรัพยากรและแหล่งความรู้ที่สำคัญที่ช่วยให้ชาวบ้านสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองในการแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น และอย่างเป็นกระบวนการมากขึ้น มีการแสวงหาแหล่งความรู้อื่น ๆ เพิ่มเติมสำหรับการพัฒนาทางเลือกที่ดีที่สุด ตามหลักการของแนวคิด "คิดเป็น" ซึ่งเป็นแนวคิดในด้านการเรียนรู้ตามปรัชญาทางการศึกษาผู้ใหญ่เชิงมนุษยนิยมดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

หากพิจารณาบริบทของชุมชนกับความขัดแย้งและการจัดการกับความขัดแย้งแล้ว ผลการวิจัยพบว่า ระยะเวลาของหมู่บ้านป่าตาล ห่างจากตัวอำเภอ และศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ไม่มากนัก มีการคมนาคมกับภายนอกสะดวก ทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ รวดเร็ว รวมทั้งความขัดแย้งในเรื่องเดียวกันที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นอื่น เมื่อเกิดความขัดแย้งกันเองเดียวกันขึ้นมา ชาวบ้านก็ใช้วิธีการจัดการแบบเดียวกับท้องถิ่นอื่น เมื่อเห็นว่าอาจใช้ได้ผล เช่น การเดินขบวนประท้วงและโดยที่ชาวบ้านเป็นเครือญาติเดียวกัน เมื่อชาวบ้านคนใดได้รับความเดือดร้อน เช่น ถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกข่มขู่บังคับใด ๆ จากคูกรณี ชาวบ้านอื่น ๆ ก็ารู้สึกเจ็บแค้นแทน และรวมกลุ่มกันเพื่อต่อสู้ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดความรุนแรงมากขึ้น แต่เมื่อเวลาผ่านไป และวิธีการจัดการแบบเดิมใช้ไม่ได้ผล ชาวบ้านก็จะหันไปทดลองใช้วิธีอื่น ๆ โดยอาศัยการคมนาคมที่สะดวกนี้ไปหาแหล่งความรู้ที่จำเป็นต่อการจัดการ เช่น สภานายความภาค องค์กรสิทธิเสรีภาพของประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ เป็นต้น

ในแง่มุมมองของประชากรและการศึกษานั้น พบว่า ผู้ที่เป็นแกนนำในการต่อสู้นั้น เป็นกลุ่มชาวบ้านอายุประมาณ 30 ปีขึ้นไป และเป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 การศึกษาภาคบังคับ ส่วนเยาวชน และผู้ที่จบการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับทั้งระดับมัธยมศึกษา อาชีววะ และปริญญาตรี กลับไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร กลุ่มแกนนำได้ลองใช้วิธีการจัดการกับความขัดแย้งดังกล่าวตามแนวคิดของตน ซึ่งตนคิดว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุด แล้วในช่วงแรก ๆ แต่ผลที่ออกมาอาจยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้คลี่คลายไปในทิศทางที่พึงพอใจ ดังนั้นในช่วงหลัง ๆ จึงมีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการที่มีการนำเอาความรู้ทางวิชาการ เช่น กฎหมาย เข้ามาช่วยในกระบวนการจัดการด้วย

ส่วนในด้านพื้นฐานทางสังคมนั้น โดยที่ผู้น้อยยังคงมีความเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสอยู่และพระสงฆ์ เป็นผู้ให้ชาวบ้านให้ความเคารพยำเกรงเช่นกัน ดังนั้น สภาพความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้ง ก็ขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะความเชื่อและการแสดงออกของผู้นำที่เป็นทางการเหล่านี้ด้วยเช่นกัน เมื่อผู้นำก้าวร้าว ลูกบ้านก็ก้าวร้าวตาม และเมื่อผู้นำเยือกเย็นชาวบ้านก็สงบตามไปด้วย

ปัจจัยพื้นฐานของชุมชนอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อความต้องการ คือ กรรมสิทธิ์ในที่ดิน ก็คือ บ้านป่าตาลเป็นหมู่บ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์ ดินดี น้ำเพียงพอตลอดทั้งปี นอกจากนี้ยังมีทิวทัศน์ที่สวยงาม ทำให้ทุกฝ่ายต้องการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม ขณะนี้ราคาที่ดินได้ถีบตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้ว่าจะไม่มีเอกสารสิทธิ์ก็ตาม ดังนั้นด้วยเหตุผลนี้ อาจทำให้การจัดการกับความขัดแย้งของชาวบ้าน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นไปด้วยความลำบากยิ่งขึ้น

บริบทของชุมชนส่งผลกระทบต่อสภาพปัญหาของชุมชนโดยรวม และบริบทที่เปลี่ยนจากสังคมชนบทไปสู่สังคมแบบเมืองมากขึ้น ได้ส่งผลให้สภาพของความขัดแย้งในเรื่องที่ทำกินของชุมชนกับองค์กรภายนอกทวีความรุนแรงมากขึ้น อีกทั้งวิธีการจัดการกับปัญหาที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากสภาพบริบทของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการรับรู้ข่าวสารจากภายนอกทั้งที่ผ่านทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ รวมทั้งสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ก็มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพ และการเลือกสรรวิธีการจัดการกับความขัดแย้งของชุมชนทั้งสิ้น